

**Застосування
процедур і стандартів
Європейського Союзу
при здійсненні
прикордонного
контролю**

SFPA
Slovak Foreign Policy Association

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

Для реалізації проекту «Безпечний та інклюзивний кордон між Словаччиною та Україною – SIBSU» було виділено грант від Ісландії, Ліхтенштейну та Норвегії у сумі 832 827,00 євро через програму ЄЕЗ. Проект співфінансується з державного бюджету СР.

Мета проекту SIBSU полягає у сприянні обміну новітніми ідеями, сучасним досвідом, знаннями та інформацією між прикордонними органами та митними службами Словаччини та України. Ми впевнені, що аналіз можливостей для поглиблення інтегрованого управління кордоном сприятиме суттєвому підвищенню обізнаності та розуміння системи роботи прикордонних органів та митних служб в прикордонних регіонах та муніципалітетах Словаччини та України. Серед результатів проекту є також проведений аналіз впливу близькості кордону на соціально-економічний розвиток прикордонних регіонів, визначення перспективних напрямків для українсько-словацького транскордонного співробітництва.

Логотипи всіх виконавців проекту: www.sibsu.sk

åpenhet

State Border Guard
Service of Ukraine

Щоб дізнатися більше про програми та проекти, які фінансуються грантами ЄЕЗ у Словаччині, відвідайте сторінку www.eeagrants.sk

Працюємо разом задля екологічної, конкурентоспроможної та інклюзивної Європи

ISBN 978-80-89645-26-8

9 788089 645268

Застосування процедур і стандартів Європейського Союзу при здійсненні прикордонного контролю

© Автори и Дослідницький центр Словацької асоціації зовнішньої політики
Братислава/Ужгород 2023

Опубліковано:
Дослідницьким центром Словацької асоціації зовнішньої політики
Старомесьтка 6/D, 811 03 Братислава
www.sfpa.sk

Автори
Душан Кришко, Департамент прикордонної поліції Управління прикордонної
поліції у справах іноземців
Артем Чорний, Національна академія Державної прикордонної служби
України імені Богдана Хмельницького
Тарас Дитко, експерт Центру аналізу регіональних ризиків

Редактори:
Мілада Бучекова, Департамент прикордонної поліції Управління прикордонної
поліції у справах іноземців
Барбора Легеньова, Дослідницький центр Словацької асоціації зовнішньої
політики
Світлана Мітряєва, директор Центру аналізу регіональних ризиків

Фото: www.pixbay.com; www.biometricupdate.com; www.raja.fi

Друк: Devin Printing House

ISBN 978-80-89645-26-8

■ Зміст

- 4 Історичний розвиток законодавства у сфері свободи, безпеки та правосуддя**
 - 4 Шенгенська угода
 - 5 Шенгенська конвенція
- 6 Юридичне підґрунтя поняття «прикордонний контроль» в країнах Європейського Союзу**
 - 6 Правова основа прикордонного контролю
 - 7 Законодавство про прикордонний контроль
 - 8 Шенгенський кодекс про кордони
- 12 Перспективи прикордонного контролю**
 - 12 «Entry/Exit System»
 - 15 «ETIAS»
- 16 Україна**
 - 17 Законодавча база
 - 19 ЄВРО 2012
 - 20 Видача біометричних паспортних документів
 - 21 Прикордонний контроль після 24 лютого 2022 року

■ **Історичний розвиток законодавства у сфері свободи, безпеки та правосуддя**

■ **ШЕНГЕНСЬКА УГОДА**

Шенгенська угода була укладена 14 червня 1985 року в м. Шенген між урядами Королівства Бельгія, Федеративної Республіки Німеччина, Французької Республіки, Великого Герцогства Люксембург і Королівства Нідерланди з метою поступового скасування контролю на їх спільних кордонах. Вона ще не скасувала контроль на спільних внутрішніх кордонах, але запровадила спільне здійснення внутрішнього прикордонного контролю та спрощення перетину кордону для громадян Європейського Співтовариства, а також передбачила співробітництво між митними та поліцейськими органами у боротьбі зі злочинністю та зміцнення співпраці у запобіганні злочинності. Що стосується переміщення осіб через спільні кордони держав-учасниць, то поліцейські та митні органи здійснюють візуальну перевірку пасажирських транспортних засобів, які перетинають спільні кордони на невеликій швидкості, не зупиняючи їх. Однак вони могли б проводити більш ретельні вибіркові перевірки, щоб не порушувати потік руху.

Сторони угоди взяли на себе зобов'язання докладати зусиль для зближення візової політики. Візові та в'їзні процедури мали на меті протидіяти нелегальній імміграції та діяльності, яка могла загрожувати безпеці території всіх держав-учасниць. Як довгостроковий захід були визначені зусилля Сторін щодо скасування контролю на спільних кордонах і перенесення його на зовнішні кордони. Це вимагало, зокрема, гармонізації законодавства та адміністративних заходів щодо заборон і обмежень, на яких ґрунтується контроль.

■ **ШЕНГЕНСЬКА КОНВЕНЦІЯ**

Конвенція про імплементацію Шенгенської угоди була укладена 19 червня 1990 року. Після ратифікації окремими державами вона набула чинності в 1995 році. Шенгенська конвенція призвела до остаточного скасування внутрішнього прикордонного контролю. Внутрішні кордони фактично перестали існувати з точки зору переміщення людей і товарів. Однак державам-членам було дозволено відновити прикордонний контроль на них на обмежений період часу, якщо це було необхідно для збереження громадського порядку або національної безпеки. Держави-члени домовилися запровадити прикордонний контроль на зовнішніх кордонах Шенгенської зони відповідно до єдиних принципів.

Шенгенська конвенція визначає термін «прикордонний контроль» наступним чином: прикордонний контроль – контроль, який здійснюється виключно на підставі запланованого перетину зовнішнього кордону.

Конвенція встановила єдині принципи зовнішнього прикордонного контролю. Вона передбачала, що контроль осіб включав не тільки, власне, здійснення перевірки проїзних документів та інших умов, встановлених для в'їзду, проживання, працевлаштування та виїзду, але також і здійснення заходів, необхідних для національної безпеки та громадського порядку Договірних Сторін. Перевірялись також транспортні засоби осіб, які перетинають державний кордон, та предмети, які вони перевозять з собою. На виїзді здійснювались такі перевірки, які є необхідними в інтересах усіх Договірних Сторін, відповідно до законодавства про іноземців та з метою розшуку або забезпечення національної безпеки та громадського порядку Договірних Сторін.

■ Юридичне підґрунтя поняття «прикордонний контроль» в країнах Європейського Союзу

■ ПРАВОВА ОСНОВА ПРИКОРДОННОГО КОНТРОЛЮ

Прикордонний контроль належить до особливої категорії, так званого шенгенського *acquis*. Це поняття можна охарактеризувати як систему правових норм європейського права, що регулюють суспільні відносини, які виникають у зв'язку з реалізацією права на вільне пересування, імplementовану відповідно до положень першоджерел шенгенського права, з метою створення та підтримання простору свободи, безпеки та справедливості. Приймавши Протокол № 19 (додаток до Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу), держави-члени вирішили інтегрувати Шенгенське законодавство в рамки Європейського Союзу.

Стаття 77 Договору про функціонування Європейського Союзу передбачає, що Союз здійснює політику з метою:

- a. забезпечення відсутності будь-яких перевірок осіб, незалежно від громадянства, при перетині внутрішніх кордонів;
- b. забезпечення перевірок осіб та ефективного контролю на зовнішніх пунктах перетину кордону;
- c. поступового впровадження інтегрованої системи управління зовнішніми кордонами

Задля цього Європейський Парламент і Рада визначили заходи, які необхідно було впровадити на території країн Шенгенської зони:

- a. спільна політика щодо віз та інших дозволів на короткострокове перебування
- b. перевірка осіб, які перетинають зовнішні кордони;
- c. умови, за яких громадяни третіх країн можуть вільно подорожувати в межах ЄС протягом короткого періоду часу;

- d. всі заходи, необхідні для поступової розбудови інтегрованої системи управління зовнішніми кордонами;
- e. відсутність будь-яких перевірок осіб, які перетинають внутрішні кордони, незалежно від їх національності.

Наступні статті Договору про функціонування Європейського Союзу регулюють розробку спільної політики Європейського Союзу щодо притулку, додаткового захисту та тимчасового захисту, а також імміграційної політики з метою забезпечення на всіх етапах ефективного управління міграційними потоками, справедливого ставлення до громадян третіх країн, які законно проживають в державах-членах, а також запобігання та посилення боротьби з нелегальною імміграцією та торгівлею людьми.

■ ЗАКОНОДАВСТВО ПРО ПРИКОРДОННИЙ КОНТРОЛЬ

Основним підзаконним нормативно-правовим актом Європейського Союзу є Шенгенський кодекс про кордони – Регламент (ЄС) 2016/399 Європейського Парламенту та Ради від 9 березня 2016 року про створення Кодексу Союзу про правила, що регулюють переміщення осіб через кордони, зі змінами та доповненнями.

Інші основні правові акти на рівні Європейського Союзу, що регулюють прикордонний контроль, включають

- Регламент (ЄС) 2019/1896 Європейського Парламенту та Ради від 13 листопада 2019 року про Європейську прикордонну та берегову охорону та скасування Регламентів (ЄС) № 1052/2013 та (ЄС) 2016/1624, зі змінами та доповненнями;
- Регламент (ЄС) 2018/1806 Європейського Парламенту та Ради від 14 листопада 2018 року про перелік третіх країн, громадяни яких повинні мати візи при перетині зовнішніх кордонів держав-членів, а також країн, громадяни яких звільняються від цієї вимоги, зі змінами та доповненнями;
- Регламент (ЄС) № 1931/2006 Європейського Парламенту та Ради від 20 грудня 2006 року, що встановлює правила місцевого прикордонного руху на зовнішніх сухопутних кор-

донах держав-членів та вносить зміни до положень Шенгенської конвенції, зі змінами та доповненнями;

- Регламент (ЄС) № 767/2008 Європейського Парламенту та Ради від 9 липня 2008 року про Візову інформаційну систему (VIS) та обмін даними між державами-членами щодо короткострокових віз (Регламент про VIS), зі змінами та доповненнями;
- Директива (ЄС) № 115/2008 Європейського Парламенту та Ради від 16 грудня 2008 року про спільні стандарти та процедури в державах-членах щодо повернення незаконно перебуваючих громадян третіх країн;
- Директива (ЄС) № 38/2004 Європейського Парламенту та Ради від 29 квітня 2004 року про право громадян Союзу та членів їх сімей вільно пересуватися та проживати на території держав-членів;
- Директива Ради 2004/82/ЄС від 29 квітня 2004 року про обов'язок перевізників надавати дані про пасажирів.

■ ШЕНГЕНСЬКИЙ КОДЕКС ПРО КОРДОНИ

Зокрема, Шенгенський кодекс про кордони регулює такі сфери:

- a. в'їзд і перетин кордону;
- b. в'їзд громадян третіх країн, а також умови відмови у в'їзді;
- c. проведення прикордонних перевірок;
- d. проведення перевірок країн Шенгенської зони?;
- e. тимчасове відновлення прикордонного контролю на внутрішніх кордонах.

Визначення прикордонного контролю

Прикордонний контроль – це діяльність, що здійснюється на зовнішньому кордоні для цілей і відповідно до Шенгенського кодексу про кордони, виключно у відповідь на намір особи (осіб) перетнути такий кордон або перетинання особою (особами) такого кордону, незалежно від будь-яких інших намірів, що включає прикордонні перевірки.

Також прикордонний контроль означає перевірку, що здійснюється в пунктах пропуску з метою надання дозволу особам, включаючи їх транспортні засоби та предмети, якими вони володіють, в'їжджати на територію держав-членів або виїжджати з неї.

Крім того, термін «прикордонний» означає моніторинг кордонів за межами пунктів пропуску, а також моніторинг пунктів пропуску поза встановленими годинами роботи з метою запобігання ухиленню осіб від прикордонного контролю. Пункт пропуску – це будь-який пункт перетину кордону, відповідно до європейського законодавства призначений для перетину зовнішніх кордонів.

Стаття 7 Шенгенського кодексу про кордони регулює основні принципи проведення прикордонних перевірок, а саме:

- Повага до людської гідності – прикордонники повинні поважати людську гідність при виконанні своїх обов'язків, особливо у випадках, що стосуються вразливої категорії осіб;
- недискримінація – під час здійснення прикордонного контролю прикордонники не повинні дискримінувати осіб за ознаками статі, расового чи етнічного походження, релігії чи переконань, інвалідності, віку чи сексуальної орієнтації.

Особами, які користуються правом на вільне пересування відповідно до законодавства Союзу, є:

- a. Громадяни Європейського Союзу, а також громадяни третіх країн, які є членами сім'ї громадянина Європейського Союзу;
- b. громадяни третіх країн та члени їх сімей, незалежно від їх громадянства, які відповідно до угод між Союзом та його державами-членами, з одного боку, та цими третіми країнами, з іншого боку, користуються рівними правами на вільне пересування, як і громадяни ЄС.

Особи, які користуються правом на вільне пересування відповідно до законодавства ЄС, підлягають таким перевіркам при в'їзді та виїзді:

- a. перевірка особи та громадянства особи, а також автентичності та дійсності проїзного документа для перетину кордону, у тому числі шляхом звернення до відповідних баз даних, зокрема Шенгенської інформаційної системи, бази даних Інтерполу про викрадені та втрачені проїзні докумен-

ти; національних баз даних, що містять інформацію про викрадені, використані не за призначенням, втрачені та недійсні проїзні документи;

- b. перевірка того, що особа, яка користується правом на вільне пересування відповідно до законодавства Союзу, не загрожує державній політиці, внутрішній безпеці, громадському здоров'ю або міжнародним відносинам будь-якої держави-члена.

Прикордонний контроль громадян третіх країн

Громадяни третіх країн підлягають ретельній перевірці на в'їзді та виїзді, а саме:

- a. Ретельна перевірка на в'їзді передбачає перевірку дотримання умов в'їзду, встановлених статтею 6(1) Шенгенського кодексу про кордони. Вона включає детальну перевірку наступних аспектів:
- перевірка особи та громадянства громадянина третьої країни, а також автентичності та дійсності проїзного документа для перетину кордону, включно шляхом звернення до відповідних баз даних;
 - перевірка наявності необхідної візи або дозволу на проживання в проїзному документі, якщо це можливо;
 - перевірка шляхом порівняння дат в'їзду та виїзду, чи не перевищила особа максимальний термін дозволеного короткострокового перебування на території держав-членів ЄС;
 - перевірка місця відправлення та призначення відповідного громадянина третьої країни, а також мети передбачуваного перебування та, за необхідності, перевірка відповідних супровідних документів;
 - перевірка того, що відповідний громадянин третьої країни має достатні засоби для існування на період запланованого перебування, повернення або може отримати такі засоби законним шляхом;
 - перевірка того, що відповідний громадянин третьої країни, його транспортні засоби та предмети, які він пе-

ревозить, не становлять загрози державній політиці, внутрішній безпеці, громадському здоров'ю або міжнародним відносинам будь-якої держави-члена ЄС.

- b. якщо громадянин третьої країни є власником візи, ретельні перевірки на в'їзді повинні включати перевірку особи власника візи та автентичності візи шляхом звірки з Візовою інформаційною системою.

Проїзні документи громадян третіх країн повинні систематично перевірятись при в'їзді та виїзді.

Стаття 9 Шенгенського кодексу про кордони передбачає можливість послаблення прикордонного контролю. Прикордонний контроль на зовнішніх кордонах може бути послаблений у зв'язку з винятковими та непередбачуваними обставинами. Такі обставини виникають, коли непередбачувані події призводять до такого інтенсивного руху, що час очікування в пункті пропуску стає надмірним, а всі кадрові ресурси, матеріально-технічні та організаційні можливості вичерпані.

Конкретні правила прикордонного контролю викладені в статтях 19 і 20 та додатках VI і VII Шенгенського кодексу про кордони. Конкретні правила розроблені для різних типів кордонів і різних транспортних засобів, що використовуються для перетину зовнішніх кордонів. Особливі правила стосуються перевірок певних категорій осіб:

- a. глав держав та членів їх делегацій;
- b. пілотів та інших членів екіпажу;
- c. моряків;
- d. власників дипломатичних, офіційних або службових паспортів та членів міжнародних організацій;
- e. транскордонних робітників;
- f. неповнолітніх;
- g. аварійних служб, поліції, пожежників та прикордонників;
- h. морських робітників.

Наприклад, глави держав та члени їх делегацій не підлягають прикордонному контролю, якщо про їх прибуття та від'їзд було офі-

ційно повідомлено прикордонників дипломатичними каналами.

Прикордонники звертають особливу увагу на неповнолітніх під час прикордонного контролю, незалежно від того, подорожують вони у супроводі чи без супроводу дорослих. Неповнолітні, які перетинають зовнішній кордон, підлягають таким же перевіркам під час в'їзду та виїзду, як і дорослі. У випадку супроводу неповнолітніх прикордонники перевіряють, чи мають особи, які їх супроводжують, документи щодо батьківської опіки над неповнолітніми, зокрема, якщо неповнолітніх супроводжує лише один дорослий і є серйозні підстави підозрювати, що вони могли бути незаконно позбавлені опіки осіб, яким відповідно до закону надається право на здійснення батьківської опіки.

■ Перспективи прикордонного контролю

■ «ENTRY/EXIT SYSTEM»

Створена Регламентом (ЄС) 2017/2226 Європейського Парламенту та Ради Entry/Exit System (EES) для реєстрації даних про в'їзд і виїзд громадян третіх країн, які перетинають зовнішні кордони держав-членів, та про відмову у в'їзді, а також про встановлення умов доступу до системи в'їзду/виїзду для правоохоронних цілей, а також про внесення змін до Конвенції про імplementацію Шенгенської угоди та Регламентів (ЄС) № 767/2008 і (ЄС) № 767/2008 № 1077/2011.

Система є частиною пакету «Розумні кордони» і разом з іншими новими або оновленими системами (зокрема, ETIAS, Шенгенською інформаційною системою, Візовою інформаційною системою) сформує перший блок нової архітектури сумісних інформаційно-технологічних систем в Європейському Союзі.

Система в'їзду/виїзду буде використовуватися в основному для:

- реєстрації та зберігання дати, часу та місця в'їзду і виїзду громадян третіх країн;
- обчислення строку дозволеного перебування таких громадян третіх країн; та записів для держав-членів після закінчення дозволеного перебування;
- реєстрації та зберігання дати, часу і місця відмови у в'їзді громадянам третіх країн, яким відмовлено у в'їзді для короткострокового перебування, а також орган держави-члена, який відмовив у в'їзді, та причини відмови у в'їзді.

Основні завдання системи в'їзду/виїзду:

- a. підвищити ефективність прикордонного контролю шляхом підрахунку та моніторингу тривалості дозволеного перебування громадян третіх країн, яким було надано дозвіл на короткострокове перебування при в'їзді та виїзді;
- b. допомагати в ідентифікації громадян третіх країн, які не відповідали або перестали відповідати умовам в'їзду або короткострокового перебування на території держав-членів ЄС;
- c. уможливити ідентифікацію та виявлення осіб, які перевищили термін перебування, та вжиття відповідних заходів компетентними національними органами держав-членів;
- d. електронний контроль випадків відмови у в'їзді в системі в'їзду/виїзду;
- e. автоматизувати процес прикордонних перевірок громадян третіх країн;
- f. надати візовим органам доступ до інформації про законне використання попередніх віз;
- g. інформувати громадян третіх країн про тривалість їх дозволеного перебування;
- h. збирати статистичні дані про в'їзд і виїзд, відмови у в'їзді та перевищення терміну перебування громадян третіх країн з метою покращення оцінки ризику перевищення терміну перебування та підтримки розробки науково обґрунтованої міграційної політики Європейського Союзу;
- i. протидіяти незаконним операціям з персональними даними та зловживанню проїзними документами.

Підготовка до запуску системи вимагає, зокрема, масштабних змін у прикордонній інфраструктурі держав-членів, адаптації національних інформаційних систем, придбання обладнання, що гарантує зняття біометричних даних належної якості.

■ «ETIAS»

ETIAS була створена Регламентом (ЄС) 2018/1240 Європейського Парламенту та Ради від 12 вересня 2018 року про створення Європейської системи інформації та авторизації подорожей (ETIAS) та внесення змін до Регламентів (ЄС) № 1077/2011, (ЄС) № 515/2014, (ЄС) 2016/399, (ЄС) 2016/1624 та (ЄС) 2017/2226.

Для громадян третіх країн, які звільнені від візового режиму при перетині зовнішніх кордонів, буде створена Європейська система інформації та авторизації подорожей (ETIAS), яка дозволить оцінити, чи не загрожує безпеці присутність цих громадян третіх країн на території держав-членів ЄС, не має ризику нелегальної імміграції або високої ймовірності виникнення епідемій. Задля цього буде запроваджено дозвіл на поїздку, а також умови та процедури його надання або відмови в ньому.

За підтримки компетентних органів держав-членів ETIAS досягає наступних цілей:

- a. сприяти забезпеченню високого рівня безпеки шляхом ретельної оцінки ризиків, які становлять заявники до їх прибуття на зовнішні пункти перетину кордону;
- b. запобігати нелегальній імміграції;
- c. сприяти захисту здоров'я населення;
- d. посилити ефективність прикордонного контролю;
- e. підтримувати цілі Шенгенської інформаційної системи;
- f. запобігати, виявляти та розслідувати терористичні злочини та інші тяжкі злочини.

ETIAS складається з інформаційної системи, центрального підрозділу та національних підрозділів. Центральний підрозділ створюється в рамках Європейської агенції прикордонної та берегової охорони і у випадках, коли в автоматизованому процесі розгляду заявок, він відповідає за перевірку відповідності персональних даних заявника персональним даним особи, щодо якої було отримано. Кожна держава-член повинна створити національний підрозділ, який відповідатиме за розгляд заявок і прийняття рішень про надання або відмову, анулювання або відкликання дозволів на поїздку.

Дозвіл на поїздку є рішенням, в якому зазначається, що немає конкретних фактів або обґрунтованих підстав для висновку, що перебування особи на території держав-членів ЄС становить такі ризики. Наявність дійсного дозволу на поїздку буде новою умовою для в'їзду на територію держав-членів ЄС. Однак дозвіл на поїздку сам по собі не гарантує автоматичного права на в'їзд.

■ Україна

Україна має вигідне геополітичне розташування в центральній-східній частині Європи, проходження через її територію основних євро-азійських транспортних коридорів зумовило її статус транзитної держави.

Державна прикордонна служба України як така була створена 1 серпня 2003 року з прийняттям Закону «Про Державну прикордонну службу України». До цього державний кордон України охороняли прикордонні війська.

Однак, якщо порівняти Державну прикордонну службу України на сучасному етапі розвитку з тією, що існувала у 2003 році, то це дві абсолютно різні структури. Вони приблизно однакові за чисельністю, але кардинально відрізняються за підходами до прикордонного контролю та технічним оснащенням.

■ ЗАКОНОДАВЧА БАЗА

5 листопада 2009 року було прийнято Закон «Про прикордонний контроль», що обумовлено виконанням Україною зобов'язань щодо адаптації її законодавства до стандартів Європейського Союзу та необхідністю визначення чітких правил і умов перетинання державного кордону особами, транспортними засобами та товарами, запровадженням в Україні процедур прикордонного контролю, передбачених Кодексом Шенгенських кордонів.

Основною метою прикордонного контролю в Україні є визначення наявності законних підстав для перетину кордону в пунктах пропуску через державний кордон особами, транспортними засобами та товарами. Прикордонний контроль має превентивний характер:

- незаконне переміщення осіб через державний кордон;
- нелегальна міграція;
- торгівля людьми;
- незаконне переміщення зброї;
- незаконний обіг наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів;
- незаконне переміщення боєприпасів та вибухових речовин;
- незаконне переміщення матеріалів і предметів, заборонених до переміщення через державний кордон.

Наведений вище перелік ризиків повністю збігається з ризиками, названими Європейським Союзом. Цей же закон також встановлює шість умов для в'їзду в Україну, яким повинен відповідати громадянин іншої держави, щоб отримати дозвіл на перетин кордону, а саме:

1. наявності дійсного паспортного документа;
2. відсутність рішення компетентного державного органу України про заборону в'їзду в Україну;

3. в'їзну візу, якщо інше не передбачено законодавством України;
4. підтвердження мети запланованого перебування;
5. достатнє фінансове забезпечення на період запланованого перебування та повернення до країни походження або транзиту до третьої країни, або можливість отримання достатнього фінансового забезпечення законним шляхом на території України;
6. виконання вимог щодо строків перебування в Україні.

Наявність у законі пунктів 4 та 5 лише підтверджує, що європейські підходи до допуску іноземців та осіб без громадянства на територію України чітко враховані та реалізуються при кожному такому перетині в пунктах пропуску через державний кордон.

Місія Державної прикордонної служби полягає у забезпеченні необхідного балансу між ефективним рівнем безпеки кордону та відкритістю кордону для легальної транскордонної діяльності подорожуючих.

27 жовтня 2010 року Уряд України затвердив Концепцію інтегрованого управління кордонами Постановою № 2031, і з того часу український підхід став ще більш проєвропейським.

Трирівнева система контролю – проїзні документи

1. перевірка документів співробітниками посольств і консульств України за кордоном у процесі їх подачі з метою отримання віз;
2. перевірка документів у пунктах пропуску через державний кордон;
3. автентифікація документів всередині країни.

Реєстрація іноземців

Україна використовує загальноєвропейський підхід до реєстрації іноземців та осіб без громадянства в пунктах пропуску через державний кордон (90 днів протягом 180 днів):

1. у разі в'їзду іноземців, які є громадянами країн з візовим режимом або особами без громадянства, на термін, зазначений у Візовій інформаційно-телекомунікаційній системі, а за відсутності такої інформації – відповідно до інформації на візовій етикетці;
2. у разі в'їзду іноземців, які є громадянами країн з безвізовим режимом, – на строк не більше 90 днів до 180 днів, якщо міжнародними договорами України не передбачено інший строк;
3. у разі в'їзду осіб без громадянства з метою транзитного проїзду через територію України – на строк, зазначений у проїзному документі, а в разі відсутності проїзного документа – на строк, фактично необхідний для транзитного проїзду через територію України відповідним видом транспорту.

■ **EURO 2012**

Досвід України в організації чемпіонату Європи з футболу 2012 року показав, що впровадження європейських стандартів у системі пропуску осіб, транспортних засобів та вантажів як одного з основних механізмів інтегрованого управління кордонами забезпечило здійснення операцій у пунктах пропуску через державний кордон в умовах проведення масових заходів європейського рівня.

■ ВИДАЧА БІОМЕТРИЧНИХ ПАСПОРТНИХ ДОКУМЕНТІВ

Постановою Уряду № 152 від 7 травня 2014 року було запроваджено оформлення паспорта громадянина України для виїзду за кордон з безконтактним електронним носієм, що дозволило ще більше наблизити Україну до європейської спільноти та запровадити безвізовий режим з країнами Європейського Союзу. Відповідно, оформлення та використання дипломатичних та службових паспортних документів з безконтактним електронним носієм було запроваджено Указом Президента України № 264/2015 від 12 травня 2015 року.

Станом на 1 січня 2018 року біометричні дані іноземців та осіб без громадянства (громадян 71 країни, включно російську федерацію) фіксуються в пунктах пропуску під час прикордонного контролю.

Електронна віза

З 18 грудня 2017 року, відповідно до Положення Міністерства закордонних справ України, запроваджено систему електронних віз. Електронна віза оформлюється у вигляді одноразової або дворазової візи на строк до 30 днів для в'їзду в Україну з діловою, приватною чи туристичною метою, а також з метою лікування, провадження діяльності у сфері культури, науки, освіти та спорту або з метою виконання службових обов'язків іноземних кореспондентів чи представників іноземних засобів масової інформації. Наразі цією можливістю можуть скористатися 45 країн відповідно до укладених з Україною угод.

Сучасні технічні засоби прикордонного контролю

Завдяки допомозі колег з країн Європейського Союзу Україні вдалося значно покращити стан обладнання пунктів пропуску через кордон за рахунок використання сучасних технічних засобів, які дозволяють здійснювати поглиблену перевірку документів, пошук осіб, які намагаються незаконно перетнути кордон, переховуючись у транспортних засобах, а також виявляти зброю, боєприпаси, наркотики та прекурсори, засоби терору та диверсії, викрадені транспортні засоби тощо.

■ ПРИКОРДОННИЙ КОНТРОЛЬ ПІСЛЯ 24 ЛЮТОГО 2022 РОКУ

З моменту тотального вторгнення Російської Федерації на територію України на північно-східній ділянці кордону зникло поняття прикордонного контролю. Станом на 26 лютого 2022 року в Україні припинили роботу 116 пунктів пропуску (з 231), у тому числі на кордоні з Російською Федерацією, Республікою Білорусь та Республікою Молдова (Придністров'я). Наразі прикордонний контроль та пропуск осіб продовжується у 115 пунктах пропуску на західних кордонах України з Польщею, Угорщиною, Словаччиною, Румунією та Молдовою. Крім того, відповідно до «Зернової угоди», укладеної між Україною, ООН та Туреччиною, оформлення вантажних суден здійснюється в пунктах пропуску для морського сполучення.

Протягом 2022 року кордон перетнуло на 12% менше громадян, ніж у 2021 році (50% з них перетнули кордон з Польщею, що у 2 рази більше, ніж у 2021 році; кількість громадян, які перетнули кордон з Румунією, зростає вдвічі; зі Словаччиною – у 2,5 рази, з Угорщиною – на 13%; з Молдовою – у 1,5 рази).

Застосування процедур та стандартів ЄС при здійсненні прикордонного контролю в Україні

Трирівнева система перевірки документів

ЗА КОРДОНОМ
для отримання візи

НА КОРДОНІ
перед в'їздом на територію

У КРАЇНІ
після в'їзду на територію

Три типи реєстрації процедури

В'їзд за візою
для громадян або осіб без громадянства

Безвізовий в'їзд
не більше 90 днів протягом 180 днів

Транзитний в'їзд
для громадян або осіб без громадянства

Електронні візи

- Внесено: 17.12.2017 Міністерством закордонних справ
- Тривалість: до 30 днів
- Мета: бізнес, приватний візит, туризм або лікування; здійснення діяльності у сфері культури, науки, освіти або спорту; виконання офіційних обов'язків іноземного кореспондента; представництво іноземного засобу масової інформації;
- **45 країн** наразі є учасниками угоди

Биометричний контроль

- Введення: з 01.01.2018 указом Президента (2017) та наказом Міністерства внутрішніх справ (2019)
- **71 країна**, включаючи російську федерацію

"З моменту повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України на північно-східній ділянці кордону поняття прикордонного контролю зникло".